

Самостійна робота №1

Тема: Освіта і виховання в дохристиянському добу та епоху Середньовіччя

1. Питання для опрацювання:

- 1.1. Історія педагогіки як наука: предмет, завдання, основні джерела.
- 1.2. Загальні відомості про етногенез українського народу
- 1.3. Формування держави Київська Русь.
- 2.1. Виховання у східних слов'ян у дохристиянську епоху.
- 2.2. Система освіти й виховання в Київській Русі.
- 2.3. Виховання і навчання в країнах Давнього Сходу.
- 2.4. Особливості освітньо-виховної практики та педагогічної думки в епоху Середньовіччя. Виникнення університетів.

3. Завдання для домашнього письмового опрацювання

- 3.1. Зробити порівняльний аналіз систем виховання й освіти в Київській Русі та в країнах середньовічної Європи.
- 3.2. З літературно-педагогічної пам'ятки "Повчання дітям" Володимира Мономаха виписати положення та ідеї, які можуть бути використані в сучасній педагогічній діяльності.

4. Питання та завдання для письмового контролю:

Які чинники визначали громадський характер виховання дітей у первіснообщинному суспільстві?

- Що було метою і змістом виховання дітей у цей період?
- Хто виступав вихователями дітей на різних етапах розвитку первісного суспільства?
- Що визначало характер виховання дітей на українських землях у дохристиянську добу?
- Розкрийте зміст навчання й виховання хлопчиків-спартанців у егедах.
- Охарактеризуйте зміст навчання й виховання в граматичних школах і школах риторів.
- Розкрийте сутність навчання та виховання у школах граматистів, кіфаристів, у палестрі та в гімнасіях.
- Назвіть спільні й відмінні риси в системі виховання й навчання міст-держав Спарти й Афін.
- Охарактеризуйте вікову періодизацію, встановлену Арістотелем та зміст навчання в кожному з виділених ним періодів.
- У чому сутність евристичного методу навчання Сократа?
- Розкрийте зміст проекту системи виховання дітей і молоді, накреслений Платоном.
- Охарактеризуйте провідні педагогічні ідеї М. Квінтіліана.
- У чому полягає сутність схоластичного навчання?
- Охарактеризуйте церковно-монастирську систему освіти середньовічної Європи.

- Розкрийте сутність середньовічного лицарського виховання.
- Охарактеризуйте структуру та зміст навчання у середньовічних західноєвропейських університетах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабишин С. Школа та освіта Давньої Русі. - К., 1973.
2. Біднов В. Школа й освіта на Україні /В кн.: - Українська культура: Лекції за ред. Д. Антоновича. - К.,1993. - С. 40-72.
3. Більченко Є. Навчання русичів за кордоном: візантійська освіта Климента Смолятича // Шлях освіти. – 2004. - №4. – С. 43-46.
4. Дяченко Т. Ставлення до природи у дітей східних слов'ян // Шлях освіти. – 2003. - №3. – С.49-53.
5. Історія педагогіки /За ред. М.С. Гриценка.-К.,1973.
6. Коваль І. Освіта Галицько-Волинської держави // Обрії. – 1997. - № 1. – С. 43-46.
7. Любар О.О., Федоренко Д.Т. Історія педагогічної думки і освіти в Україні. - Ч.1.: Дохристиянський період. - К, 1993; Ч.2.: Княжа доба. - К, 1994.
8. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.І. Історія української школи і педагогіки. – К.: Знання, КОО, 1999.
9. Огієнко І. Костянтин і Мефодій. Їх життя та діяльність. - Вінніпег, 1970. -Ч.1.
10. Платон. Государство. – М.: Просвещение, 1969.
11. Платон. Законы. – М.: Просвещение, 1978.
12. Повість врем'яних літ. – К.: Радянський письменник, 1990.
13. „Поучение” Володимира Мономаха // Історія української школи і педагогіки. Хрестоматія / упорядник О.О.Любар, за ред. Кременя В.Г.– К.: Т-во „Знання”, 2003. – С. 40-41.
14. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси / За ред. М. Ярмаченка. – К.,1991.
15. Слово некоего калугера о чтении книг // Златоустрой : Древняя Русь X – XIII веков. – М.,1990.
16. Сухомлинська О.В. Історія педагогіки як наука і як навчальний предмет : актуальні проблеми // Шлях освіти. – 2003. - №1. – С. 39-73.
17. Толочко П.П. Київська Русь. – К.: Абрис, 1996.
18. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 1. / За ред.. О.В.Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005.

Самостійна робота №2

Тема: Школа й педагогічні ідеї XV – першої половини XVIII ст.

1. Питання для опрацювання:

1.1. Соціально-економічні та політичні основи педагогічних ідей і нових типів навчальних закладів у Західній Європі та на українських землях в означений період.

1.2. Особливості розвитку української школи й педагогічної думки в XV – першій половині XVIII ст.

1.3. Початкове шкільництво в Україні XV - першої половини XVIII ст.

1.4. Острозька академія.

1.5. Виникнення і розвиток братських шкіл та їх роль у формуванні національної самосвідомості й культури.

1.6. Києво-Могилянська академія як всеукраїнський культурно-освітній центр.

1.7. Козацька педагогіка-унікальне явище світової педагогічної думки.

1.8. Педагогічна спадщина

• Я.-А. Коменського;

• Дж. Локка;

• Ж.-Ж. Руссо.

2. Завдання для домашнього письмового опрацювання.

2.1. Виписати провідні положення концепції "Українська козацька педагогіка".

2.2. На основі ознайомлення зі Статутом Львівської братської школи зробити письмовий висновок про його роль у формуванні класноурочної системи навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія, теорія : Підручник. – К.: Либідь, 1998. – 560 с.

2. Бабишин С. Початкова школа на Україні з давніх часів до кінця XVIII ст. // Початкова школа.- 1991.- №10.

3. Біднов В. Школа й освіта на Україні /В кн.: Українська культура: Лекції за ред. Д. Антоновича. – К., 1993.- С. 40-72.

4. Грушевський М. Культурно-національний рух на Україні в XVI-XVII віці // Жовтень.- 1989. - № 1.

5. Дічек Н. До портрету Феофана Прокоповича : етико-педагогічні доміанти спадщини просвітителя // Шлях освіти. – 2004. - №2. – С.37-41.

6. Дрогобич Ю. Вступ до книги „Прогностична оцінка 1483 року” // Українська література XIV-XVI ст. – К., 1988.

7. Ісаєвич Я. Братства та їх роль у розвитку української культури у XV-XVIIIст.-К., 1966.

8. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. – Тернопіль,

1994.

9. Любар О.О., Стельмахович М.Г., Федоренко Д.Т. Історія української школи і педагогіки. – К, 1999.
10. Любар О.О., Федоренко Д.Т. Історія педагогічної думки і освіти в Україні. - Ч.ІІІ.: У неволі. – К., 1996. – 104 с.
11. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. – К., 1994.
12. Мицько І. Острозька академія.-К,1990.
13. Плеханов А. Локк о первоначальном воспитании детей //Дошкольное воспитание. – 1984. - №1. – С. 36-40.
14. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси / За ред. М.Ярмаченка. – К.,1991.
15. Руденко Ю., Руденко В. Виховання в учнів лицарської духовності // Рідна школа. – 1996. - №7. – С. 51-55.
16. Сірополко С. Історія освіти в Україні. 2-е вид. – Львів: Афіша, 2001. – 664 с.
17. Статут Львівської братської школи 1586 р. Порядок шкільний. В кн.: Антологія пед. мысли Украинской ССР.- М., 1988.
18. Українська козацька педагогіка // Народознавство: Газета в газеті "Освіта" 1992.- № 9.
19. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 1. / За ред.. О.В.Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005.
20. Хижняк З. Києво-Могилянська академія.—К., 1990.

Самостійна робота №3

Тема: Розвиток освіти і педагогічної думки наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

1. Питання для опрацювання.

1.1. Причини суттєвих змін у поглядах на освіту й виховання у державах Західної Європи на межі XVIII-XIX ст.

1.2. Історичні події, що привели до занепаду народної освіти в Україні у другій половині XVIII - на початку XIX ст.

1.3. Найвидатніші представники зарубіжної та української педагогічної думки означеної доби, їх життєвий шлях і педагогічна діяльність.

2. Завдання для письмового контролю.

• Охарактеризуйте дидактичні принципи та методи початкового навчання Й.Г. Песталоцці.

• Проаналізуйте дидактичні принципи і правила навчання А. Дістервега.

• Розкрийте сутність поглядів на процес навчання Й. Гербарта.

• Охарактеризуйте спільне й відмінне в поглядах на виховання Й.Г.Песталоцці та А.Дістервега.

• Визначте позитивні та негативні риси освітньої реформи 1786 р. в Російській імперії.

• Розкрийте зміст освітніх реформ кінця XVIII - початку XIX ст. в Австрійській імперії та їх наслідки для шкільництва Галичини.

• Визначте переваги освітньої реформи в Росії 1804 р. порівняно з реформою 1786 р. та охарактеризуйте її вплив на розвиток різних типів навчальних закладів в Україні.

• Розкрийте причини та визначте сутність контрреформи освіти в Російській імперії 1828 р.

• Охарактеризуйте принцип народності у вихованні, обґрунтований Г.Сковородою.

• Розкрийте сутність ідеї природного виховання Г. Сковороди.

• Охарактеризуйте погляди Г. Сковороди на мету та зміст виховання.

• Визначте спільне й відмінне в педагогічних поглядах Г. Сковороди та Ж.-Ж. Руссо.

ЛІТЕРАТУРА

1.Біднов В. Школа й освіта на Україні /В кн: Українська культура: Лекції за ред. Д. Антоновича. -К., 1993.

2.Дічек Н. Шлях до щастя Григорія Сковороди // Шлях освіти. – 2003. - № 4. – С. 43-48.

3.Дистервег. Избранные педагогические произведения / общ. ред. Е.Н. Медынского. – М.: Учпедгиз, 1956.

4.Каптерев П. Избранные педагогические сочинения /А.Дистервег;

Й.Г.Песталоцци....-М.,1982.

5.Кравець В. Історія української школи і педагогіки. -Тернопіль, 1994.

6.Петраш О. "Руська трійця": Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич, Яків Головацький.-К, 1979.

7.Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси /За ред. М. Ярмаченка.-К, 1991.

8.Семчишин М. Тисяча років української культури.-К., 1973.- С. 176-179.

9.Сковорода Г. Благородный Эродий /В кн.: Антология педагогической мысли Укр. ССР. -М., 1988. - С. 143-151.

10. Ступарик Б. Коли засновано Львівський університет? //Український освітній журнал.- 1995.- №2.- С. 64-80.

11. Ступарик Б. Шкільництво Галичини /1772-1939 рр./. - Івано-Франківськ, 1994.- С.8-27.

12. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 1. / За ред.. О.В.Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005.

13. Франкова І. Реформи освіти в Російській імперії за правління Катерини II // Шлях освіти. – 2003. - №3. – С,54-55.

Самостійна робота №4

Тема: Освітня діяльність і педагогічні погляди К.Д. Ушинського та О.В. Духновича

1. Питання для опрацювання.

- 1.1. Провідні чинники, які спонукали К. Ушинського та О. Духновича зосередити свою увагу на проблемах тогочасної освіти й педагогіки.
- 1.2. Основні етапи педагогічної діяльності К. Ушинського.
- 1.3. Життєвий шлях і педагогічна діяльність О. Духновича.
- 1.4. К. Ушинський про людину як предмет виховання та про педагогіку як суспільну науку і мистецтво виховання.
- 1.5. Ідея народності виховання в педагогічній спадщині К. Ушинського та О. Духновича.
- 1.6. К. Ушинський і О. Духнович про рідну мову як основу формування життя людини.
- 1.7. Дидактичні погляди і вказівки К. Ушинського та принципи навчання О.Духновича.
- 1.8. К. Ушинський і О. Духнович про вчителя та його підготовку до навчально-виховної діяльності.

2. Завдання для домашнього письмового опрацювання

- 2.1. Законспектувати статтю К. Ушинського "Рідне слово".
- 2.2. Зробити анотацію статті К. Ушинського "Про народність у громадському вихованні", фрагментів підручника О. Духновича "Народна педагогіка".

3. Питання для самоконтролю та роздумів

- Як К. Ушинський визначав сутність педагогічної науки? Чому називав педагогіку мистецтвом виховання?
- Що вкладав К. Ушинський у поняття "народність у вихованні"?
- Що становить суть поняття „народна педагогіка” у спадщині О.Духновича?
- Які елементи народної педагогіки використовували в своїй діяльності К.Ушинський і О. Духнович?
- Як К. Ушинський і О. Духнович ставилися до вивчення іноземних мов та досвіду виховання в інших країнах?
- У чому прослідковується подальший розвиток К. Ушинським принципу наочності у вихованні порівняно з попередниками: Я.-А.Коменським, Ж.-Ж.Руссо, Й.Г.Песталоцці?
- Який внесок зробив К. Ушинський в розробку класно-урочної системи? Чи згодні Ви зі словами К. Ушинського: "Коли зникає мова народна, народу більше немає"?

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаров Н. Педагогическая система К.Д. Ушинского.-М.,1974.
2. Духнович О. Народная педагогика в пользу училищ и учителей сельских /В кн.: Антология пед. мысли УССР.- М., 1988.
3. Духнович О. Народная педагогика. В пользу училищ и учителей сельских. – Львов, 1857. – Ч.1. Педагогика общая. – 92 с
4. Духнович О. Твори.-Ужгород, 1993.
5. Жупанин С. Народознавча педагогіка Олександра Духновича //Рідна школа.-1992.-№10.
6. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. -Тернопіль, 1994.
7. Машталер О.Я. Педагогічна і освітня діяльність О.В.Духновича / за ред. О.Р.Мазуркевич. – К.: Рад. школа, 1966.
8. Наumenко Ф.І. Основи педагогіки О.В.Духновича (лекції з історії педагогіки). – Львів, 1964. – 215 с.
9. Педагогическое учение К.Д. Ушинского в современной практике воспитания и обучения /Под ред. В. Петровича.-К.-Одесса., 1980.
10. Педагогічні ідеї К.Д. Ушинського.-К.,1974.
11. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси /За ред. М. Ярмаченка.- К.,1991.
12. Романовский А., Барсук И. К.Д. Ушинский и Украина // Романовский А. Жизнь во имя будущего.-К.,1984.
13. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 1. / За ред. О.В.Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005.
14. Ушинський К.Д. Праця в її психічному і виховному значенні. Про народність у громадському вихованні. Про користь педагогічної літератури. Рідне Слово // Ушинський К.Д. Вибрані пед. твори. - К., 1983. - Т. 1.

Самостійна робота №5

Тема: Просвітницька діяльність і педагогічні погляди видатних громадських діячів, письменників і педагогів другої половини ХІХ-початку ХХ ст.

1. Питання для опрацювання.

1.1. Причини та зміст реформування освіти у провідних державах Заходу у другій половині ХІХ - на початку ХХ ст.

1.2. Основні напрямки у зарубіжних педагогічних теоріях означеного періоду, їх сутність і найвидатніші представники /Г.Кершенштейнер, Е. Кей, Е.Мейман, М.Монтессорі, Дж.Дьюї та ін./.

1.3. Сутність освітньої політики урядів російської та Австро-Угорської імперії та її вплив на стан школи й педагогічної думки на українських землях.

1.4. Суспільно-педагогічний рух 60-80-х рр. та його вплив на розвиток шкільно-освітньої справи в Наддніпрянській і в Наддністрянській Україні.

1.5. Педагогічна діяльність М.Пирогова.

1.6. Педагогічні ідеї Т.Шевченка та П.Куліша.

1.7. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди І.Франка.

1.8. Педагогічні ідеї у творчій спадщині М.Драгоманова.

1.9. Педагогічні ідеї та освітня діяльність Б.Грінченка.

1.10. Просвітницько-педагогічна праця Х.Алчевської.

1.11. Журнал "Світло" – перший рідномовний педагогічний часопис у підросійській Україні.

2. Питання для самоконтролю

• Які найхарактерніші ознаки суспільно-педагогічного руху 60-80 х рр. на східно- і західноукраїнських землях Ви можете назвати? Чим вони зумовлені?

• Які реформи освіти були проведені в другій половині ХІХ ст. в Російській та Австро-Угорській імперіях? Яким чином вони вплинули на розвиток українського шкільництва?

• У чому виявилася русифікаторська освітня політика царизму та колонізаторська з боку переважаючої польської більшості в Галичині у другій половині ХІХ ст.?

• Які чинники зумовили активізацію шкільно-освітнього життя на західноукраїнських землях у перше десятиріччя ХХ ст.?

• Які культурно-освітні та педагогічні організації займалися вирішенням проблем рідномовного шкільництва на українських землях на межі ХІХ - ХХ ст.?

• Яку роль в розвитку мережі різних типів шкіл відіграли в Наддніпрянській Україні земства?

ЛІТЕРАТУРА

1. Березовська Л. Шкільна реформа 60-х років XIX ст.: причини, хід і напрями // Шлях світи. – 2004. - №4. – С.38-42.
2. Бойко А.М. та ін. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українські педагоги. – К.: Професіонал, 2004. – 576 с.
3. Бондаренко Г.В. З історії розвитку середньої загальної освіти: реальні училища // Педагогіка і психологія. – 2004. - №1. – С. 135-142.
4. Кравець В.П. Історія української школи і педагогіки. - Тернопіль, 1994.
5. Лосева Н.М. Питання самореалізації в історії української і російської педагогіки (друга половина XIX – початок XX ст.) // Педагогіка і психологія. – 2004. - №2. – С. 140-152.
6. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX-XX ст.). Хрестоматія / упор.: Березовська Л.Д. та ін.. – К.: Науковий світ, 2003. – 418 с.
7. Муравицька М. Апостол правди і науки: Концепція національної освіти М.П.Драгоманова // Рідна школа. - 1996. - № 4. - С. 5-8.
8. Мухін М.І. Педагогічні погляди і освітня діяльність Х.Д.Алчевської. –К., 1979.
9. Нариси історії українського шкільництва (1905-1939): Навчальний посібник / За ред. О.В.Сухомлиинської. – К., 1996.
10. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси / За ред. М.Ярмаченка. – К., 1991.
11. Скільський Д. Освітньо-виховний ідеал Т.Г.Шевченка // Рідна школа.-1997. - № 3-4.
12. Смаль В. Педагогічні ідеї І.Франка. – К., 1985.
13. Ступарик Б. Калинчук Л. Вчитель-громадянин Г.Врецьона. – Івано-Франківськ, 1998.
14. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 1-2 / За ред.. О.В.Сухомлиинської. – К.: Либідь, 2005.
15. Чавдаров С. Педагогічні ідеї Т.Г.Шевченка. – К.,1953.
16. Шиманська І.Ф. Леся Українка про освіту та виховання. – К.,1973.

Самостійна робота №6

Тема: Освітня діяльність і педагогічні погляди визначних представників українського національного Відродження 1917-1920 рр.

1. Питання для опрацювання.
  - 1.1 Розвиток національної школи й педагогіки в період української революції 1917-1920 рр.
  - 1.2 Сутність освітніх процесів у Галичині в умовах ЗУНР.
  - 1.3 Проблеми національної школи і національного виховання в педагогічній спадщині і в практичній освітній діяльності С.Сірополка.
  - 1.4 І.Огієнко як фундатор українського шкільництва.
  - 1.5 Концепція національної освіти Я.Чепіги.

2. Завдання для домашнього письмового опрацювання.
  - 2.1. Підготувати біографічні довідки про М.Грушевського, І.Стешенка, І.Огієнка, С.Сірополка.
  - 2.2. Виписати провідні положення із "Науки про рідномовні обов'язки..." І.Огієнка.
  - 2.3. Законспектувати статтю М.Грушевського "Про українську мову й українську школу".

3. Питання для самоконтролю та роздумів
  - Які освітні проблеми вважали головними українські національні діячі й педагоги в 1917-1920 рр.?
  - У яких напрямках йшла українізація освіти і велася розбудова шкільництва в добу Центральної Ради, в час Гетьманату та в період Директорії?
  - Які проблеми вирішували Перший /квітень, 1917/ і Другий /1917/ Всеукраїнські учительські з'їзди?
  - Які проблеми вирішувала Нарада з питань освіти /грудень, 1917/?
  - Які педагогічні праці і яких діячів епохи українського національного Відродження 1917-1920 рр. ви знаєте?
  - Чому, на Вашу думку, провідним чинником відродження національної самосвідомості українців уряди УНР і ЗУНР обрали національну школу, а головним рушієм реалізації цього завдання стало українське вчительство?

ЛІТЕРАТУРА

1. Винниченко В. Відродження нації. – К., 1990.
2. Вільчинський Ю. Степан Сірополко як історик освіти в Україні // Рідна школа. – 1994. - №8.
3. Грушевський М. Про українську мову й українську школу. – К., 1991.
4. Демчук В. Концепція української школи у творчості Якова Чепіги (1875-1938) // Рідна школа. – 1997. - № 4-8.
5. Ківшар Т. Видатний просвітянин (про С.Сірополка) // Київська Старовина. – 1992. - №4.
6. Копиленко Н.Б. Спиридон Черкасенко // Рідна школа. – 1993. - №3.

7. Ляхоцький В. Із педагогічної спадщини І. Огієнка // Початкова школа. – 1997. - №3.
8. Ляхоцький В. Освітянський подвиг Івана Огієнка // Початкова школа. – 1997. - №1.
9. Майборода В. Організатор рідної школи в Україні (про І.Стешенка) // Початкова школа. – 1992. - №11.
10. Нариси історії українського шкільництва (1905-1939): Навч. посібник / За ред. О.В.Сухомлинської. – К., 1998.
11. Огієнко І.І. Українська культура. – К. 1991.
12. Огієнко І.І. Наука про рідномовні обов'язки: рідномовний Катехізіс для вчителів.... – К.,1994.
13. Освітній рух за часів національно-визвольних змагань українського народу // Історія української школи і педагогіки. Хрестоматія / Упоряд. Любар О.О., за ред. Кременя В.Г.– К.: Т-во „Знання”, КОО, 2003. – С.365-408.
14. Сірополко С. Народна освіта на українських землях і в колоніях // Українська культура: Лекції за ред. Дмитра Антоновича. – К., 1998.
15. Ступарик Б. Національна школа: витоки, становлення. – К., 1998.
16. Ступарик Б., Михайлишин Р. Педагогічна концепція Івана Ющишина. – Івано-Франківськ, 1998.
17. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 2 / За ред. О.В.Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005.
18. Тюрменко І. та ін. Стешенко І. (1873-1918) // Освіта України. – 1997. – 24 жовтня.

Самостійна робота №7

Тема: Освітня діяльність і літературно-педагогічна спадщина С.Русової та Г.Ващенко в контексті сучасності

1. Питання для вступної фронтальної бесіди

- 1.1. Просвітницька діяльність педагогів періоду УНР.
- 1.2. Характеристика освітніх процесів після розпаду УНР.
- 1.3. Педагогічна діяльність і літературно-педагогічна спадщина С.Русової.
- 1.4. Педагогічна діяльність Г.Ващенко.

2. Завдання для домашнього письмового опрацювання

- 2.1. Складіть схему змісту українського національного виховного ідеалу на основі праці Г.Ващенко “Виховний ідеал”

3. Питання для самоконтролю та роздумів

- Чому С.Русова увійшла до історії як фундатор вітчизняної теорії і методики дошкільного виховання?
- У чому полягає спільність і відмінність поглядів С.Русової і Г.Ващенко на українську виховно-освітню систему?
-

ЛІТЕРАТУРА

1. Бугайцева Г.М. Проблема виховання молодого покоління у творчій спадщині Григорія Ващенко: Авт.дис. ... к.п.н.: 13.00.01 / Інститут педагогіки АПН України. – К., 2000. – 19 с.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал: Підручник для педагогів, виховників, молоді і батьків. – Полтава, 1994.
3. Ващенко Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. – К.: Укр. вид. спілка, 1997. – 441 с.
4. Всеукраїнське педагогічне товариство імені Григорія Ващенко // Освіта: спецвип. Посібник – 1995. - №47.
5. Год Б. Ідея всебічного й гармонійного виховання особистості в історико-педагогічній ретроспективі // Шлях освіти. – 2004. - №3. – С. 43-48.
6. Джус О.В. Творча спадщина Софії Русової періоду еміграції. – Івано-Франківськ: Плай, 2002. – 260 с.
7. Зайченко І. Педагогічне кредо. З нагоди 120-річчя Г.Ващенко // Освіта. – 1998. – 24 червня-7 липня. – С.10-11.
8. Качкан В.А. Просвітницький вогонь С.Русової // Українське народознавство в іменах. – К., 1994.
9. Куліш П. Наталія Лубенець про погляди Ф.Фребеля та М.Монтессорі на виховання дітей // Шлях освіти. – 2004. - №2. – С. 43-47.
10. Русова С. Вибрані педагогічні твори. – К.: Освіта, 1996.
11. Софія Русова і Галичина. Збірник статей і матеріалів / Упоряд. Нагачевська З.І. – Івано-Франківськ: ВІК, 1999. – 126 с.
12. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 1-2 / За ред. О.В.Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005.

Самостійна робота №8

Тема: Освітня діяльність і літературно-педагогічна спадщина А.С. Макаренка та В.О. Сухомлинського в контексті сучасності

1. Питання для опрацювання.

- 1.1. Сутність політики українізації та її вплив на розвиток школи в Україні у 20-х - на початку 30-х рр. ХХ ст.
- 1.2. Характерні риси радянської тоталітарної школи і системи виховання. Найважливіші освітні документи 30-80-х рр., у яких вони знайшли своє відображення.
- 1.3. Становлення радянської педагогічної науки в Україні довоєнного періоду.
- 1.4. Педагогічна система А.Макаренка: сутність, провідні положення, можливості використання в сучасних умовах.
- 1.5. Педагогічна діяльність і літературно-педагогічна спадщина В.Сухомлинського.

2. Завдання для домашнього письмового опрацювання

- 2.1. Скласти поширений план статті С.Сірополка "Народна освіта на українських землях і в колоніях" /В кн: Українська культури: Лекції за ред. Дмитра Антоновича.- К.,1993.-С. 72-91.
- 2.2. Прочитати статтю Г.Вашенка. Аргументувати своє ставлення до висновків автора про А. Макаренка.
- 2.3. З "Педагогічної поеми" А.Макаренка виписати 3-4 конкретні характеристики вихованців.
- 2.4. Підготувати тези лекції А.Макаренка "'Педагогіка індивідуальної дії"' /Твори: Т.5. - С. 163-190.
- 2.5. Законспектувати статтю В.Сухомлинського "Слово рідної мови".
- 2.6. Із праць В.Сухомлинського виписати цитати, які розкривають його погляди на дитячі колективи. Порівняти його позиції з підходами А.Макаренка. В чому вони співпадають, в чому різняться?

3. Запитання і завдання для самоконтролю та для роздумів

- 3.1. Які завдання в галузі народної освіти поставили більшовики в 1918- 1920 рр.? У яких документах вони знайшли своє законодавче закріплення?
- 3.2. Які зміни в структурі освіти передбачав проект радянської освітньої системи в Україні, запропонований Г.Гриньком?
- 3.3. Якими були провідні ідеї соціального виховання в Україні? У якому документі вони відображені?
- 3.4. Що зумовило політику "українізації" в культурно-освітньому житті України 20-х - поч. 30-х рр.?
- 3.5. Що конкретно, на Вашу думку, дало підставу українському педагогу з діаспори Г.Васьковичу зробити такий висновок: "Щойно під примусовим тиском централістичної політики російських, більшовиків прийшло 1930 р. до повної уніфікації обидвох систем народної освіти" (тобто рос. та укр. радянських)" та до узалежнення українського шкільництва від російсько-більшовицьких чинників?
- 3.6. Які основні освітні завдання вирішувала радянська влада в Україні в 40-х та

поч. 50-х рр.? У 80-х рр.?

3.7. Як трактували мету виховання А.Макаренко і В.Сухомлинський?

3.8. Що дало підставу західнонімецькому педагогу Отто Анвайлеру зробити такий висновок; "Педагогіка ХХ ст. знає чотири видатні прізвища: американець Д.Дьюї, італійка Марія Монтессорі, німець Георг Кершенштейнер і український педагог Антон Макаренко. Серед них Макаренко є найбільшим читабельним у світі"?

3.9. Як розуміти положення В.О.Сухомлинського: „Школа – це колиска народу”

3.10. Як ставився В.О.Сухомлинський до А.С.Макаренка та до педагогічного виховного досвіду минулого?

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар Л.С. Гуманістичне виховання школярів у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського // Педагогіка і психологія. – 2004. - №2. – С. 5-10.
2. Дзевєрін О. Видатний педагог: Передмова до збір. творів В.О. Сухомлинського.-Вибрані твори в 5-ти томах.-К., 1976. -Т.1.
3. Дічек Н. Спадщина А.Макаренка в контексті сучасних проблем соціального виховання в Бразилії // Шлях освіти. – 2004. - №3. – С. 5-10.
4. Іфферт В. Ти живеш серед людей, моя дитино (До 85-річчя від дня народження В.Сухомлинського) // Шлях освіти. – 2004. - №2. – С.41-43.
5. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. -Тернопіль. 1994.
6. Кравцов В.О. Вимоги до професійної культури вчителя в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського // Педагогіка і психологія. – 2004. - №1. – С. 21-31.
7. Макаренко А. Методика організації виховного процесу. Деякі висновки з мого педагогічного досвіду. Педагогічна поема. Педагогіка індивідуальної дії. Лекції про виховання дітей. / Пед. твори. – К., 1984. -Т. 4; 5.
8. Побірченко Н.С. Василь Сухомлинський: формування дитячої особистості засобами художньої літератури // Педагогіка і психологія. – 2004. - №1. – С.5-12.
9. Сірополко С. Народна освіта на українських землях і в колоніях / В кн.:Українська культура: Лекції за ред. Д. Антоновича. – К., 1993. –С. 72-91.
10. Стасюк Т. „Я родом з місць, де явір круто в’ється ...” (вірш, присвячений В.О.Сухомлинському) // Початкова школа. – 2004. - №9. – С.51.
11. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Сто порад вчителіві. -Вибр. твори в 5-ти т. -К., 1976.
12. Сухомлинський В.О. Моя педагогічна система // Рад. школа.- 1988.- №6. – С. 7-8.
13. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 1-2 / За ред.. О.В.Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005.
14. Хромова О.Л. В.О.Сухомлинський про виховання важких дітей і підлітків // Педагогіка і психологія. – 2004. - №1. – С.12-20.

Самостійна робота №9

Тема: Відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України

1. Питання для опрацювання.

1.1. Демократизація суспільного життя в середині 80-х р.р. та початок відродження національної школи. Закон "Про освіту" як методологічна основа розбудови національної школи в Україні.

1.2. Відображення завдань і шляхів реформування української школи й педагогіки в Державній національній програмі "Освіта" ("Україна XXI століття"), Національній доктрині розвитку освіти.

1.3. Концептуальні засади розвитку національного виховання в державних документах 90-х р.р.

1.4. Провідні тенденції у розвитку сучасної школи й педагогіки за рубежом.

1.5. Українське шкільництво і педагогічна думка за межами України: традиції і сучасність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI століття) // Освіта. – 1993. - №44-46.
2. Закон УРСР "Про освіту" // Освіта. – 1991. – 25 червня.
3. Закон України "Про внесення змін і доповнень до закону Української РСР "Про освіту". – К., 1996.
4. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: педагогічні концепції. – К., 1997.
5. Концепція середньої загальноосвітньої національної школи України // Початкова школа. – 1990. - №11.
6. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. - № 33. – С. 4-6.
7. Українська національна система виховання (концепція). – К., 1991.
8. Кравець В. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття. – Тернопіль, 1996.
9. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. – Тернопіль, 1994.
10. Кремень В. Освіта і наука України: шляхи модернізації. – К.: Грамота, 2003. – 216 с.
11. Майборода В.К, Майборода С.В. Національні школи України. Історія, розвиток, уроки // Рідна школа. – 1993. - №11-12.
12. Нагачевська З.І. Українська школа і педагогічна думка за межами України (кінець ХІХ-ХХ століття). – Івано-Франківськ, 1997.
13. Руденко Ю. Національне виховання. Відродження, перспективи //

Педагогіка і психологія. - 1994.-№ 1.

14. Стельмахович М. Школа і педагогіка в умовах становлення Української держави // Рідна школа.-1996.-№ 5-6.

15. Ступарик Б. Національна школа: витоки, становлення. – К., 1998.

16. Українська педагогіка в персоналіях: У 2 кн. Кн. 1-2 / За ред. О.В.Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005.

17. Яремчук В. Національні проблеми загальноосвітньої школи України: історія і сучасність. – К., 1993.